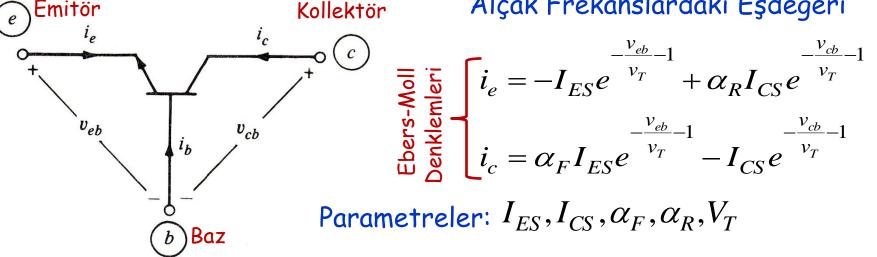
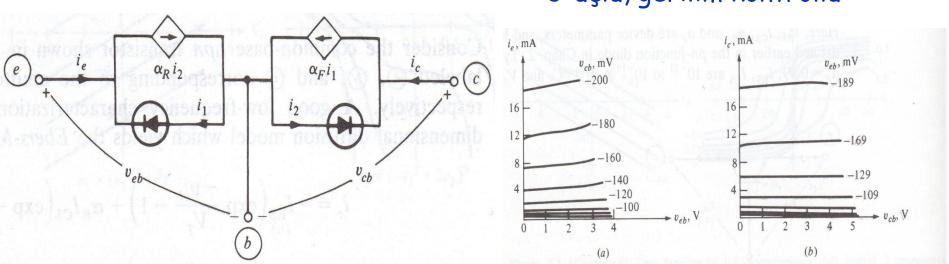
npn Bipolar Tranzistör

Hatırlatma

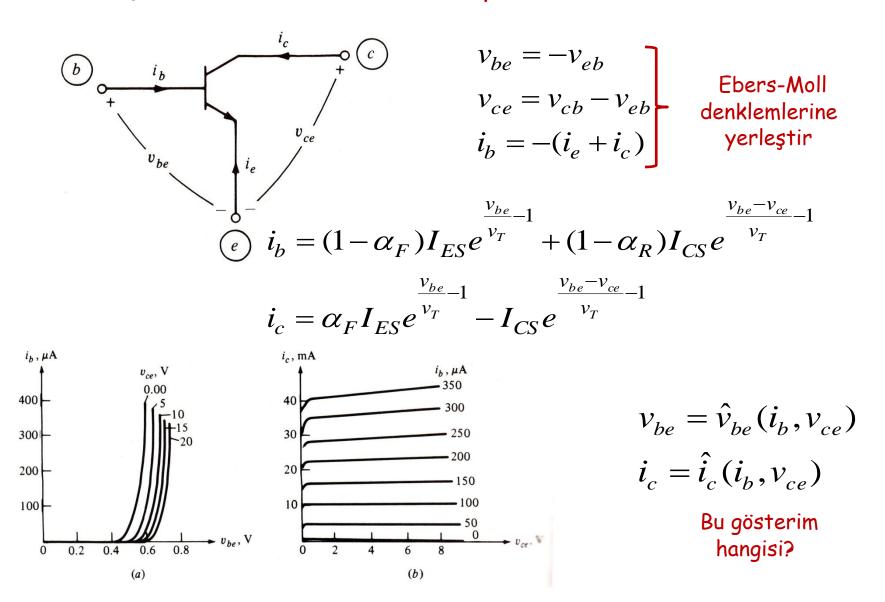

 $I_{ES}, I_{CS} = 10^{-12} - 10^{-10} A, \ \alpha_F = 0.99, \ \alpha_R = 0.5 - 0.8, \ V_T \cong 25 mV \ (25^{\circ}C)$ Ebers-Moll Denklemleri ile verilen tranzistör nasıl bir eleman? 3-uçlu, gerilim kontrollü

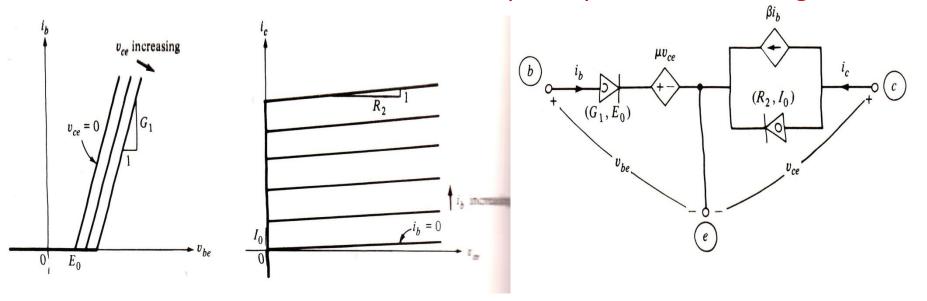
L.O. Chua, C.A. Desoer, S.E. Kuh. "Linear and Nonlinear Circuits" Mc. Graw Hill, 1987, New York

3-uçlu elemanın referansını baz yerine emitör olarak alırsak... Hatırlatma

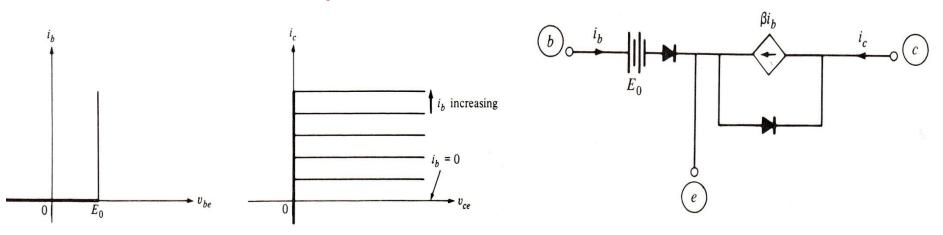

L.O. Chua, C.A. Desoer, S.E. Kuh. "Linear and Nonlinear Circuits" Mc.Graw Hill, 1987, New York

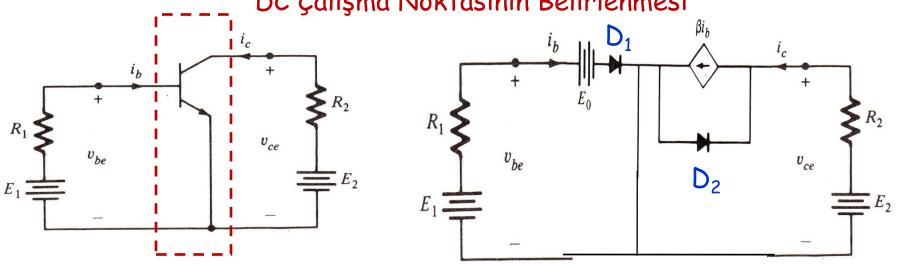
Ortak emitör karakteristiklerinin parça parça lineer eşdeğeri

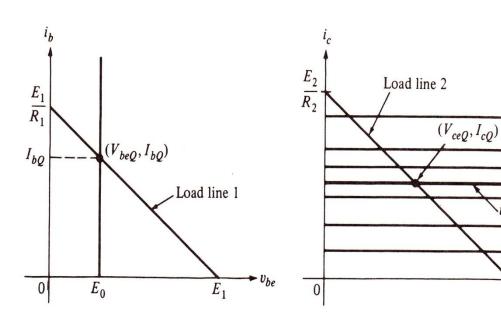

Biraz daha basitleştirirsek....

DC Çalışma Noktasının Belirlenmesi

KGY+ KAY+ETB

$$v_{be} = E_1 - R_1 i_b$$
  $v_{ce} = E_2 - R_2 i_c$

Varsayım: $E_1 > 0, E_2 > 0$

D₁ kısa devre, D₂ açık devre

$$v_{be} = E_0 \longrightarrow i_b = \frac{1}{R_1} (E_1 - E_0)$$

$$\underbrace{i_b = 0}_{E} \quad i_c = \beta i_b \longrightarrow i_c = \frac{\beta}{R_1} (E_1 - E_0)$$

$$\rightarrow v_{ce} = E_2 - \beta \frac{R_2}{R_1} (E_1 - E_0)$$

L.O. Chua, C.A. Desoer, S.E. Kuh. "Linear and Nonlinear Circuits" Mc.Graw Hill, 1987, New York

$$V_{be_{Q}} = E_{0}, \ I_{b_{Q}} = \frac{E_{1} - E_{0}}{R_{1}},$$

$$V_{ce_{Q}} = E_{2} - \beta \frac{R_{2}}{R_{1}} (E_{1} - E_{0}), \ I_{c_{Q}} = \frac{\beta}{R_{1}} (E_{1} - E_{0})$$

Küçük İşaret Analizi

- Çalışma noktasını belirle.
- Lineer olmayan elemanın çalışma noktası civarında lineer eşdeğerini belirle.

$$\begin{array}{l} v_1 = \hat{v}_1(i_1,i_2) \\ v_2 = \hat{v}_2(i_1,i_2) \end{array} \begin{array}{l} \text{Akim kontroll\"u} & V_{1_{\mathcal{Q}}} = \hat{v}_1(I_{1_{\mathcal{Q}}},I_{2_{\mathcal{Q}}}) \\ \text{eleman tanim} & V_{2_{\mathcal{Q}}} = \hat{v}_2(I_{1_{\mathcal{Q}}},I_{2_{\mathcal{Q}}}) \end{array} \end{array} \right\} \text{-$\mathcal{G}$alişna Noktasi}$$

$$v_{1} \cong \hat{v}_{1}(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}}) + \frac{\partial \tilde{v}_{1}}{\partial i_{1}} \bigg|_{(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}})} (i_{1} - I_{1_{Q}}) + \frac{\partial \tilde{v}_{1}}{\partial i_{2}} \bigg|_{(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}})} (i_{2} - I_{2_{Q}}) + \dots$$

$$v_{2} \cong \hat{v}_{2}(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}}) + \frac{\partial \tilde{v}_{2}}{\partial i_{1}} \bigg|_{(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}})} (i_{1} - I_{1_{Q}}) + \frac{\partial \tilde{v}_{2}}{\partial i_{2}} \bigg|_{(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}})} (i_{2} - I_{2_{Q}}) + \dots$$

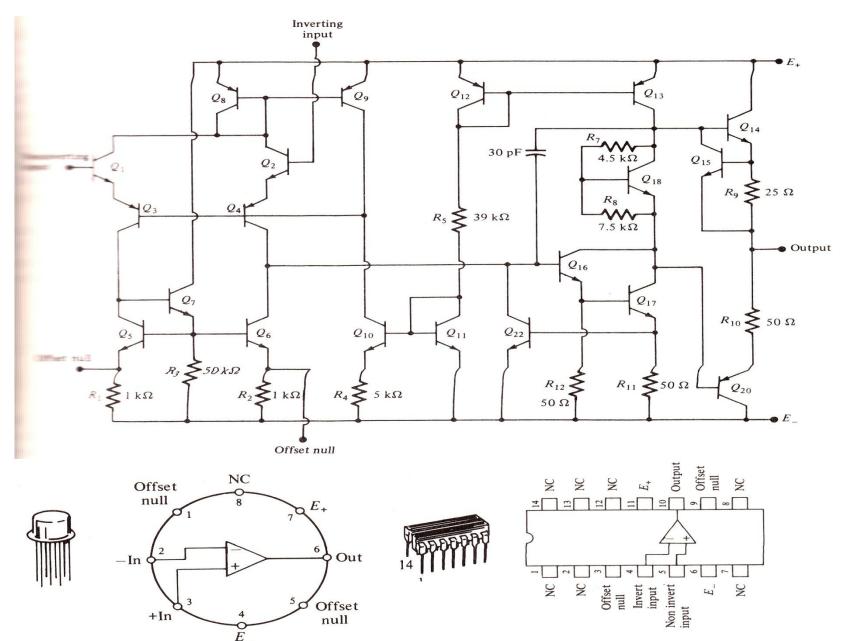
$$\begin{bmatrix} v_{1} \\ v_{2} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} V_{1_{Q}} \\ V_{2_{Q}} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \frac{\partial \widetilde{v}_{1}}{\partial i_{1}} & \frac{\partial \widetilde{v}_{1}}{\partial i_{2}} \\ \frac{\partial \widetilde{v}_{2}}{\partial i_{1}} & \frac{\partial \widetilde{v}_{2}}{\partial i_{2}} \end{bmatrix}_{(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}})} \begin{bmatrix} i_{1} - I_{1_{Q}} \\ i_{2} - I_{2_{Q}} \end{bmatrix}$$

Jakobiyen Matrisi

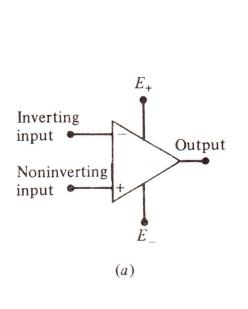
$$\begin{bmatrix} v_{1} - V_{1_{Q}} \\ v_{2} - V_{2_{Q}} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{\partial \widetilde{v}_{1}}{\partial i_{1}} & \frac{\partial \widetilde{v}_{1}}{\partial i_{2}} \\ \frac{\partial \widetilde{v}_{2}}{\partial i_{1}} & \frac{\partial \widetilde{v}_{2}}{\partial i_{2}} \end{bmatrix}_{(I_{1_{Q}}, I_{2_{Q}})} \begin{bmatrix} i_{1} - I_{1_{Q}} \\ i_{2} - I_{2_{Q}} \end{bmatrix}$$

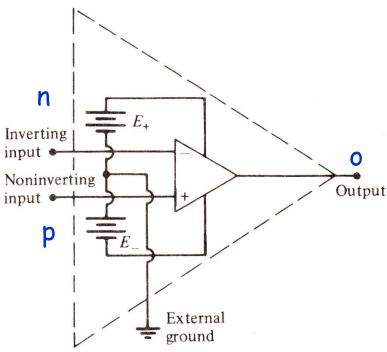
$$\begin{bmatrix} \widetilde{v}_1 \\ \widetilde{v}_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{\partial \widetilde{v}_1}{\partial i_1} & \frac{\partial \widetilde{v}_1}{\partial i_2} \\ \frac{\partial \widetilde{v}_2}{\partial i_1} & \frac{\partial \widetilde{v}_2}{\partial i_2} \end{bmatrix}_{(I_{1o}, I_{2o})} \begin{bmatrix} \widetilde{i}_1 \\ \widetilde{i}_2 \end{bmatrix}$$

İşlemsel Kuvvetlendirici

L.O. Chua, C.A. Desoer, S.E. Kuh. "Linear and Nonlinear Circuits", Mc.Graw Hill, 1987, New York

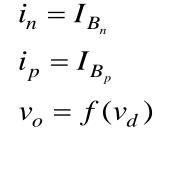
İşlemsel kuvvetlendirici kaç uçlu eleman?

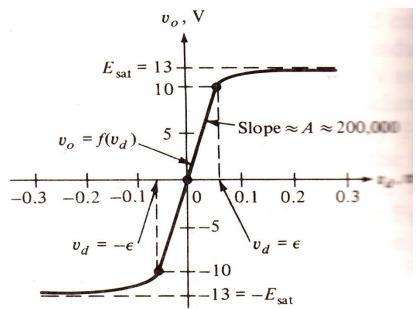
Baz akımları

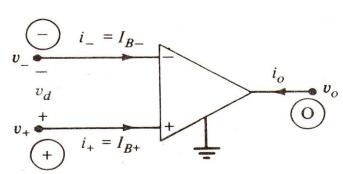
Bipolar (μ A741) FET (μ A740)

~0,2mA

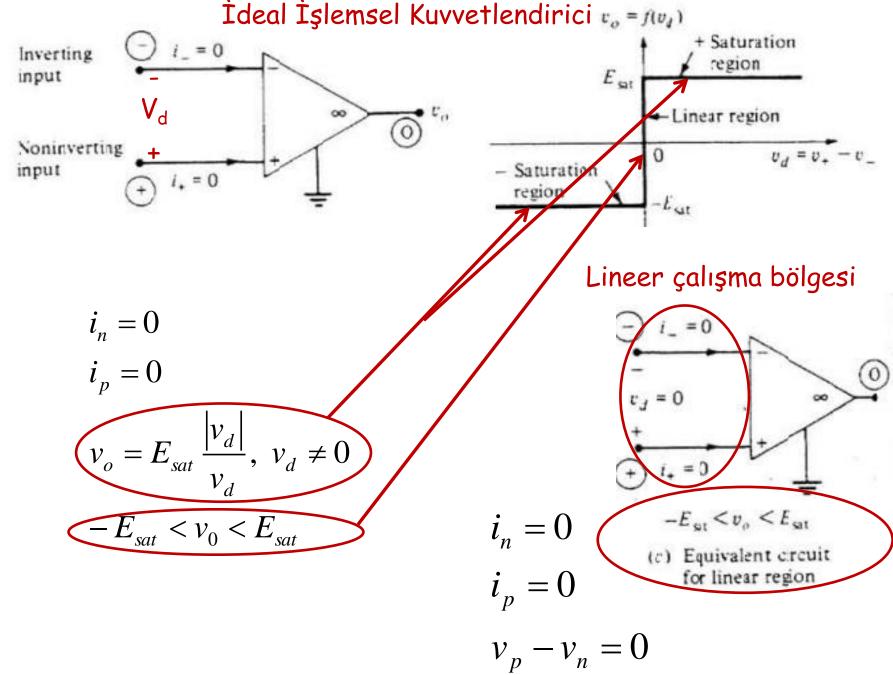
~0,1nA

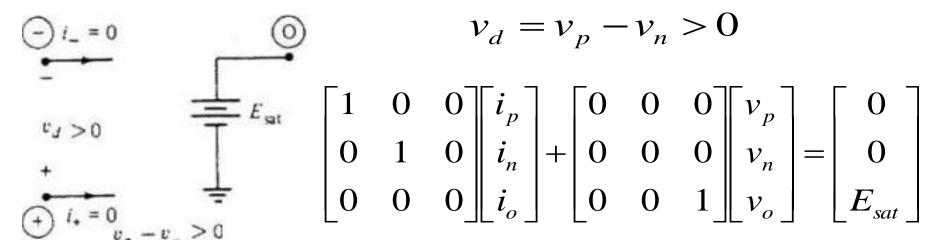

L.O. Chua, C.A. Desoer, S.E. Kuh. "Linear and Nonlinear Circuits", Mc.Graw Hill, 1987, New York

Pozitif Doyma bölgesi

(d) Equivalent circuit for + Saturation region

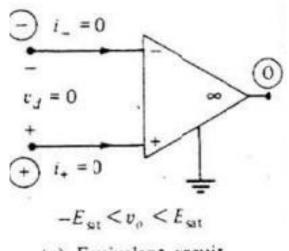
Negatif Doyma bölgesi

$$v_{d} = v_{p} - v_{n} < 0$$

$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} i_{p} \\ i_{n} \\ i_{o} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} v_{p} \\ v_{n} \\ v_{o} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ -E_{sat} \end{bmatrix} \underbrace{ \begin{bmatrix} v_{s} < 0 \\ v_{s} < 0 \\ v_{s} = 0 \end{bmatrix} }_{v_{s} = v_{s} < 0}$$

(e) Equivalent circuitfor - Saturation region

Lineer çalışma bölgesi

$$-E_{sat} < v_o(t) < E_{sat}, \quad \forall t$$

$$i_n = 0$$

$$i_p = 0$$

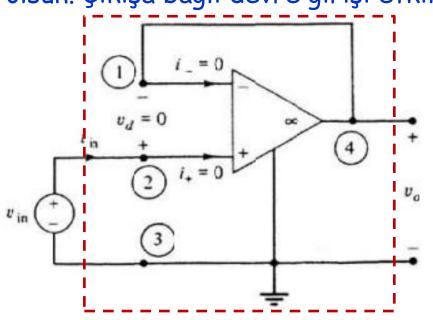
$$v_p - v_n = 0$$

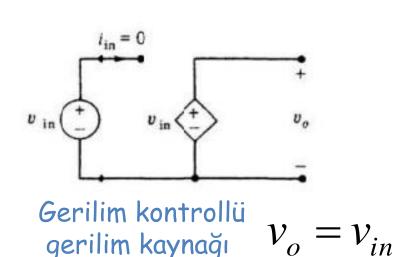
$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} i_p \\ i_n \\ i_o \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 1 & -1 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} v_p \\ v_n \\ v_o \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Lineer çalışma bölgesi için bazı uygulamalar

Bufer(Gerilim İzleyici)

Amaç: Çıkıştaki yük ne olursa olsun, çıkışdaki gerilim girişdeki gerilime eşit olsun. Çıkışa bağlı devre girişi etkilemesin.

2. Düğüm için KAY
$$i_{in}=i_p$$

$$i_{in} = 0$$

Eleman tanım bağıntısı $i_n = 0$

$$i_p = 0$$

$$v_{43} + v_{32} + v_{21} + v_{14} = 0$$

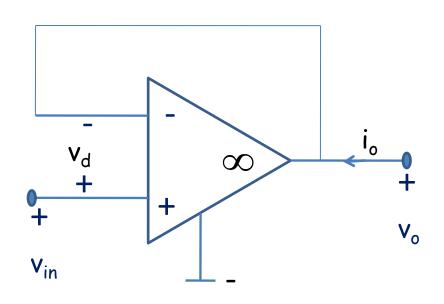
Eleman tanım bağıntısı

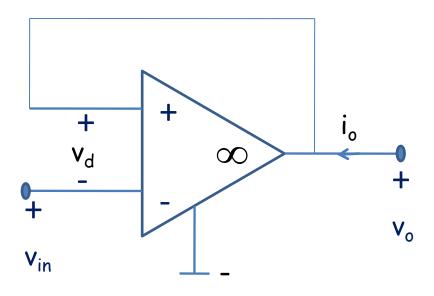
$$v_o + (-v_{in}) + v_d = 0$$

$$egin{aligned} v_o &= v_{in} \ \text{Geçerli olduğu} \ \text{gerilim aralığı} \end{aligned}$$

$$v_d = 0$$
  $-E_{sat} < v_{in} < E_{sat}$

Negatif-Pozitif Geribesleme Devreleri

Lineer bölgede $|v_{in}| < E_{sat}$

$$v_{d} = v_{p} - v_{n} = 0$$

$$v_{p} = v_{in}$$

$$v_{n} = v_{o}$$

$$v_{o} = v_{in}$$

Lineer bölgede $|v_{in}| < E_{sat}$

$$v_{d} = v_{p} - v_{n} = 0$$

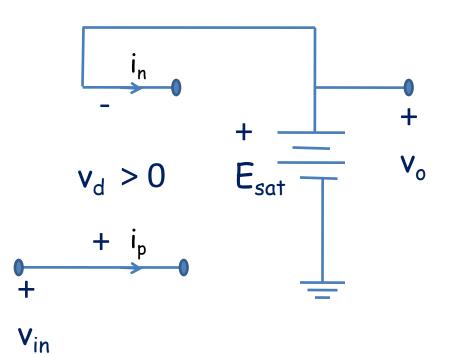
$$v_{p} = v_{o}$$

$$v_{n} = v_{in}$$

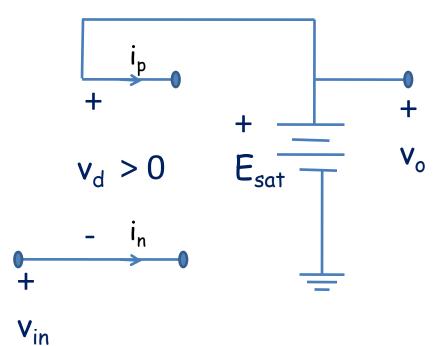
$$v_{o} = v_{in}$$

+ Doyma Bölgesinde $v_d > 0$

+ Doyma Bölgesinde $v_d > 0$

$$v_d = v_p - v_n > 0$$
 $v_p = v_{in}$
 $v_n = E_{sat}$
 $v_{in} > E_{sat}$

$$v_{d} = v_{p} - v_{n} > 0$$

$$v_{p} = E_{sat}$$

$$v_{n} = v_{in}$$

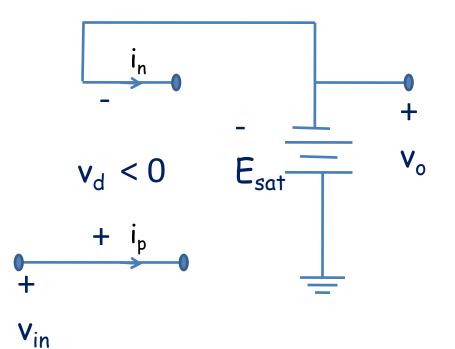
$$v_{in} < E_{sat}$$

- Doyma Bölgesinde $v_d < 0$

$$v_d < 0$$

- Doyma Bölgesinde $v_d < 0$

$$v_d < 0$$

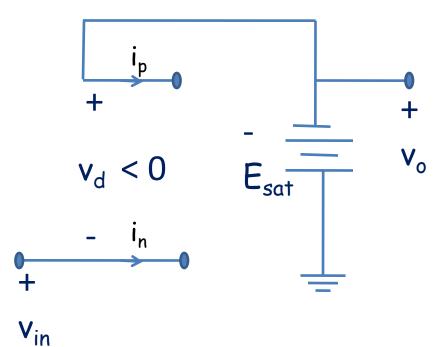

$$v_{d} = v_{p} - v_{n} < 0$$

$$v_{p} = v_{in}$$

$$v_{n} = -E_{sat}$$

$$v_{in} < -E_{sat}$$

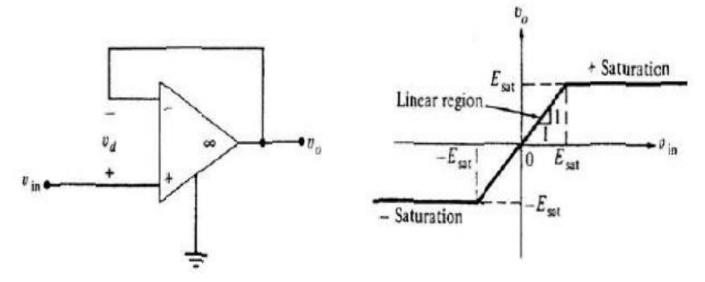
$$v_{d} = v_{p} - v_{n} < 0$$

$$v_{p} = -E_{sat}$$

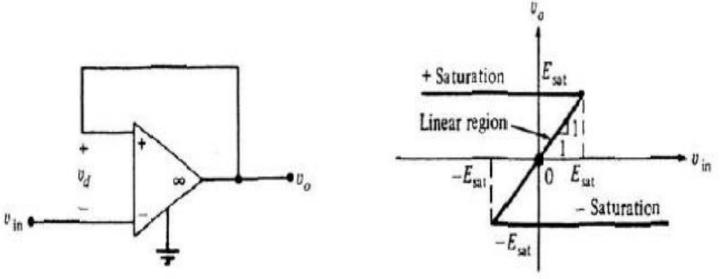
$$v_{n} = v_{in}$$

$$v_{in} > -E_{sat}$$

Negatif Geribesleme Devresi

Pozitif Geribesleme Devresi

L.O. Chua, C.A. Desoer, S.E. Kuh. "Linear and Nonlinear Circuits" Mc.Graw Hill, 1987, New York

Lineer Direnç Devreleri

Lineer, zamanla değişmeyen direnç elemanları Bağımsız kaynaklar

Amaç: Ozel bir grup direnç elemanlarından oluşmuş devrelerin çözümü için yöntem geliştirmek

Yararlanılacaklar:

KAY

Ai = 0 $n_d - 1$

KGY

 $Bv = 0 n_e - n_d + 1$

ETB

Mv + Ni = w

Belirlenmesi gereken büyüklükler:

v, i

 $2n_{\rho}$

Genelleştirilmiş Düğüm Gerilimleri Yöntemi

$$v = A^T e$$

Bu denklem ne söylüyor?

Düğüm gerilimleri $v = A^T e$ Tüm eleman gerilimleri

Mv + Ni = wTüm eleman akımları

Özel Durum: lineer, zamanla değişmeyen iki uçlu direnç elemanları ve bağımsız akım kaynaklarının bulunduğu devreler.

Yararlanılacaklar:

KAY

Ai = 0

KGY

$$v = A^T e$$

ETB

Yöntem:

- 1. Adım: $n_d 1$ düğüm için KAY'nı yaz Ai = 0
- 2. Adım: eleman tanım bağıntılarını yerleştir Ai = 0

$$A[G_d v + i_k] = 0$$

$$AG_d v + Ai_k = 0$$

$$AG_d v = -Ai_k$$

3. Adım: eleman gerilimlerini düğüm gerilimleri cinsinden yaz

$$v = A^T e^{-t}$$

$$AG_dA^Te = -Ai_k$$

4. Adım: düğüm gerilimlerini bul

$$\hat{G}_d e = i_b$$

Genel Durum: lineer, zamanla değişmeyen genilik kontançle ledina kaynakları Birinci grup elemanlar

lineer, zamanla değişmeyen gekiliştlikdirtenoçlik kelmanylamıdirenç bağımaslargerilim kaynakları İkinci grup elemanlar bağımsız gerilim kaynakları

Yöntem:

1. Adım:
$$n_d-1$$
 düğüm için KAY'nı yaz $Ai=0$ $Ai=$

2. Adım: 1. grup elemanların eleman tanım bağıntılarını yerleştir, 2. grup elemanların eleman tanım bağıntılarını yaz.

$$\begin{bmatrix} A_1 G_1 & A_2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} v_1 \\ i_2 \end{bmatrix} = -A_1 i_k \qquad \begin{bmatrix} M & N \end{bmatrix} \begin{bmatrix} v_2 \\ i_2 \end{bmatrix} = w$$

3. Adım: eleman gerilimlerini düğüm gerilimleri cinsinden yaz

$$v_{1} = A_{1}^{T} e$$

$$v_{2} = A_{2}^{T} e$$

$$\begin{bmatrix} A_{1}G_{1}A_{1}^{T} & A_{2} \\ MA_{2}^{T} & N \end{bmatrix} \begin{bmatrix} e \\ i_{2} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -A_{1}i_{k} \\ w \end{bmatrix}$$

4. Adım: düğüm gerilimlerini ve ikinci grup elemanların akımlarını bul